

Unipiha kooli lugu

-Edes 3.01.85.

kooli ajaloo. Eks ole kummaline — suured muutused vantsutavad ilma ja inimesi, aga väikeses maakoolis jagatakse ikka ühtviisi tasapisi, I-st ja A-st alates kirja-tarkust.

1944. aasta 20. augusti õhtu-poolikul, see oli Kambja val-las juba lahingutejärgne aeg, põles Ala- ja Mäe-Rõika talu vastas asuv Unipiha kooli-maja maha. «Järele jäi ainult 19 pinki, mis olid puukuuris. Ära põles kooli 1200-kõiteline raamatukogu, mikroskoop, harmoonium, raadioaparaat, «Singeri» õmblusmasin...» (Hilisema koolijuhataja A. Aadusoo käsikirjaline kroonika). «Koolimajale leiti ruumid endises Unipiha vallamajas. Nimetatud maja oli aga jaoskonnaarsti dr. Lange kasutada ja kool ei saanud ruume korraldama hakata. 15. jaanuariks olid kooli ruumid korras ja häda-pärane sisustus koolile muretsetud.»

1947. aastal taheti kuue-klassiline kool muuta nelja-klassiliseks. 1948. aasta sügisest viidi tahtmine teoks ja kui Endla ja Karl Salmistu 36 aastat tagasi 31. augusti hilisõhtul Unipihasse õpetajaks

tulid, oli kahe klassitoa tarvis 76 last neljas klassikomp-lektis. «Maja oli väga vilets. Katus jooksis läbi, ühe klas-sinurga pärast olime kogu aeg hirmul, et see lastele pähe ei kukuks.

Pinke oli vaid kümme kon-na lapse jaoks. Saime siis pi-ka talguliste laua, igaüks võt-tis kodust tabureti kaasa ja, kes selja, kes küljega petroo-leumilambi poole, hakkasime tööle.»

Siis jäi inimesi küladesse üha vähem ja lapsi hakkas ka kooli palju vähem tulema.

1971. aastal kirjutasid lap-sevanemad ja õpetajad hari-dusministeeriumile kirja: «... Kuna paaril viimasel õp-peaastal on Unipiha Algkooli I klassi vastu võetud õpilaste arv väiksem olnud neljandast klassist lahkunute arvust, siis elab kool üle järjekordset mõõna. Kui käesoleval keva-del lahkub korraga kaks klas-si, siis kahaneb järsult õpilas-te arv, nii et muutub küsita-vaks kooli edaspidine saatus. Palume teid: 1) ajaloolise kooli eksisteerimise huvides 2) meie väikeste laste parema hariduse huvides kinnitada Tartu rajooni Unipiha Alg-kooli juurde veel kaheks

järgnevaks õppeaastaks IV klass, sest alates 1973/74. õp-peaastast tõuseb esimesse klassi astuvate õpilaste arv, ulatudes üle kümne.» Ja veel kirjutati, et Elva ja Nõo Keskkool asuvad kodukandist 15—20 km kaugusel, Kambja koolil puudub internaat — ja või siis 7—10aastast kerge on internaatidele peale jätta — ja kool on niigi üle koorma-tud. Ja sedagi, et tundide al-gus kell 8 tähendab mõnele lapsele tõusmist viie, poole kuue ajal — et siis hiljem tund-pool koolis oodata.

Sama aasta mais, kui lapsed juba vaheajal, tuli kooli vas-tus: «... Kuna viiendatesse klassidesse edasi õppima min-nes peavad õpilased niikuinii lahkuma Unipiha algkoolist, on õpilastel edasine koolitee kindlasti kergem, kui nad ju-ba alates IV klassist kohane-vad oma tulevase õpilaskol-lektiiviga ja õpetajatega.

Unipiha Alkooli lastevane-matele analoogsetest raskus-test said eelmisel õppeaastal üle vabariigi 210 algkooli las-tevanemad, suunates oma sa-maealised lapsed õppima ka-heksaklassilistesse ja kesk-koolidesse. Kindlasti tulevad nende raskustega toime ka Unipiha Alkooli lastevane-mad.»

Siis jõudis kätte 70-ndate keskpaik. Hakati mõtlema koolimajade kokkuhoiule. Või oli hoopis nii, et keegi kuskil märkas: sellistes tillukestes koolides, kus lapsi nii vähe, et keegi märkamatuks jääda ei saa, kulutatase ühe inim-lapse peale ebatavaliselt palju aega. «Üks poiss tuli meile kolmandasse klassi. Mõne aja pärast kurtis emale: «Ma läh-en hulluks! Niipea kui istu-ma saan, jälle püsti ja vasta-ma.» Kui poiss neljandasse klassi jälle Tartusse läks, oli talle pidev vastamisvalmidus harjumuseks saanud, õpetajad ei jõudnud muudust ära imes-tada,» naeravad õpetajad vana lugu.

Aga seitsmekümnendate aastate keskpaigas tõu-sis jälle inimaja hind... Ei, tegelikult otsustati, et trans-pordikulud on väiksemad kui kooli ülalpidamise kulud ja väikesi maakooli hakati kin-

ni panema. Tartu rajooni jäi neli algkooli: paljulapseline Koosa, metsade sees asuv Järvelja, Võõpste (endine 8-klassiline kool) ja Unipiha. «Ootassime iga päev kooli sul-gemist, aga meie haridusjuhid olid arusaajad: kuhu meid, mitukümmend aastat ühte kohta juurdunud inimesi ikka enne pensioni saata. Ja võib-olla oli mõni põhjus veel — Unipiha kool kunagises valit-sejamajas jäi alles... kui sealsamas suleti suures hästi remonditud mõisahäärberis Luke algkool.»

Läks vähe aega mööda, ha-kati väikesi maakooli jälle soosima. Kooli kinni panna on muidugi hulga lihtsam kui kooli avada. Laguja algkool tehakse tagasi, et lastel poleks nii kauge käia. Aga vahepeal tühjalt seisnud maja on la-gunenud ja praegu käib re-mont.

Unipiha ei seisnud tühjalt. Kuigi paar aastat tagasi käis siin lapsi nii vähe, et kaks õpetajat ühe palga eest tööd tegid. Sel õppeaastal sai jäl-le kuusteist last täis.

Unipiha kooli paarikümne aasta vältel kogutud kroonika oli nüüd nõnda, tükiakaupa mu ette lauale tõstetud. «Auke on ikka veel palju,» muretseb Karl Salmistu. «Eriti varase-mas perioodis. Aga kevadeks tahan kroonika valmis jõu-da.» Tuli alustada arhiivist, veel mõnelt mäletavalt inime-selt kooli kohta teadust nõu-tada.

«Selle ja järgmise aasta ole-me veel. Siis tahaks siia liht-salt elama jääda. Ligi neli-kümmend aastat on paigal püstitud, omaaegsele küla jäätmaale kooliaed rajatud, palju puhkeaegagi peenardes-se kaevatud, sest õpilased meil ju väikesed. Uutele õpe-tajatele leitakse kuuldavasti korter naabruses, majandi majja. Hea, kui nii läheks...»

Kauaaegsete koolmeistrite mure haarab kuueaastaste koolitulekut: maja kitsas, ko-dud kaugel, liitklassis ei saa jagada neile küllalt tähelepa-nu. Seepärast soovivad nad näha siinkandis üht lasteaeda-algkooli.

HALLIKI HARRO

Pangodi järve ääres on Unipiha Algkool. Ühel veidi külmemal detsembrikuul kui prae-gu, palju aastaid tagasi, oli nääripeonäidendi proov koolimajas läbi saanud ja lapsed hakkasid üle järvesopi koju minema. Jää oli nii tu-gev, et hobustega üle sõideti. Aga üks poiss jäi kauemaks koolimajja ja kui ta siis teiste järele silkas — hoidis vist liiga paremale —, siis ühes salakavalas kohas jää mur-dus. Önn, et mehed võitõotuse õuel seda pealt nägid. Lu-gu lõppes nii, et poisil ei tulnud nohugi. Aga raamatu-kott on siamaani järvepõh-jas.

Unipiha algkoolil on pikk ajalugu. Esimene kirja-lik märk selle kohta, kuidas siitkandi noorsugu haridust sai, on 1701. aastast, mil For-seliuse kuulus õpilane Ignati Jaak (tema käis koos õpeta-jaga Stockholmis Rootsi kun-ingale laulmas ja lugemas) Otepäält Unipihale abiõpeta-jaks tuli. Aasta pärast sai ta kõstriks ja koolmeistriks ning 1720. aasta paiku mainitakse, et ta oma senise ametiaja kestusel 500—600 last lugema on õpetanud.

Unipiha kooli püsivam aja-lugu algab 1768. aastast, kui Pühi külla koolimaja ehitam-a hakati. 1864. aastal, kui Tartumaal sündisid Anna Haava ja Juhan Liiv ning Tartu hakkas Jannseni toi-metusel ilmuma «Eesti Posti-mees», oli Unipiha koolmeist-ril Jaan Troonil õpetada 36 10—13 aastast last.

Need on muidugi vaid killud